

Verktygslåda 1

PiXXXi

På vår hemsida finns det ytterligare
arbetsmaterial som du kostnadsfritt
kan ladda ned och använda i
klassrummet.

Besök www.aktivskola.org
för mer information.

Temadag för lågstadiet och mellanstadiet

Bakgrund

Enligt Statens Folkhälsoinstitut lever ca 385 000 barn i familjer där den ena eller båda föräldrarna dricker för mycket. Om man lägger till de barn som lever med föräldrar som missbrukar narkotika, har en psykisk sjukdom, eller avtjänar fängelsestraff, blir de många fler. Vi vet att dessa, de hemliga barnen, finns i varje klass i Sveriges skolor. De tar på sig skuld och skam på grund av mammas och pappas livsföring, och blir så duktiga på att förstå sig att vuxenvärlden inte förstår hur de egentligen har det. Samtidigt längtar många efter någon att lita på, att anförtro sig åt.

Syfte

Vi vill ge hopp om att förändring är möjlig, insikt om att det som händer i familjen inte är barnens fel och känslan av att de inte är ensamma. Vi vill förmedla kunskap om, synliggöra och hjälpa, barn till missbrukare att få kontakt med ansvarsfulla vuxna, och skall i detta syfte:

- genom föreläsningar till lärare och elever från skolår 1 – 6 sprida kunskaper om missbrukarnas barn
- genom att producera eget material verka för att skolor får uppdaterad kunskap på ett sätt som stärker lärare och andra vuxnas möjligheter att förebygga och upptäcka problem hos barn så tidigt som möjligt
- genom tillskapande av kontaktmöjligheter, bland annat på webben, öka möjligheterna för missbrukarnas barn att snabbt få kontakt med ansvarsfulla vuxna
- utveckla samarbete med verksamheter som arbetar med barn till missbrukare och därmed förstärka hjälpinsatser för målgruppen
- stödja föräldrar, skolpersonal och andra aktörer som arbetar nära barn i arbetet med att hjälpa barnen att få en trygg och harmonisk uppväxt
- verka för kunskaps- och erfarenhetsutbyte i frågor som rör barn till missbrukare

– en resurs för barn till missbrukare

För att nå denna utsatta grupp har vi valt att lansera en hemsida, för det är på nätet vi hittar dagens barn och unga, dessutom är onlinemediet lättillgängligt. Oavsett var i landet du befinner dig kan du surfa in på www.pixxi.se, plus att målgruppen har en vana av dessa kommunikationsvägar.

Det bakomliggande syftet för lanseringen av pixxi.se är:

”Att skapa en verksamhet som ger barn som lever med missbrukande föräldrar en möjlighet att online snabbt, och om så önskas anonymt, få råd och stöd av professionella vuxna, samt även guidning till myndighetskontakter om så krävs”.

Hemsidan har en mängd olika funktioner, men det mest framträdande är möjligheten till livechatt med ansvarsfulla vuxna som kan svara på barnens olika frågeställningar. Förutom chatten har barnen bland annat möjligheten att skicka mejl till papegojan Pixxi samt att söka upp professionella vuxna på sin ort via ”hjälp där du bor”. Vår förhoppning är att alla skolungdomar som har ett behov av hjälp och stöd hittar till hemsidan. Där spelar du en stor roll! Vi ser gärna att du beskriver Pixxi för alla dina elever. På vår hemsida www.aktivskola.se kan du ladda ner en utförlig powerpoint som kan användas i introducerandet till eleverna samt information om hur de olika funktionerna på hemsidan fungerar.

Vår vision är att alla barn som har det svårt ska våga be om hjälp. Inga barn ska behöva skämmas för hur de har det. Verksamheten skall ske på barnens villkor och värna om barns rätt att vara barn. Våga börja prata skall sträva efter att hålla en hög kunskapsnivå, som präglas av öppenhet, respekt och empati.

Överlevnadsstrategier

Barn som lever i familjer med missbruk/beroende är ibland lika utsatt som barn i krig. Men den avgörande skillnaden är att en liten flicka i ett land där bomberna faller aldrig tror att det var hennes fel att kriget startade. Barn till missbrukare tror ofta att allt är deras fel. Samtidigt är de obrottsligt lojala med sina familjer, vars skamliga hemlighet de ensamma bär inuti sig själva, lär sig ljuga om och förneka, på samma sätt som deras föräldrar gör. Och ändå, innerst inne önskar många av dem att de hade någon att anförtro sig åt, någon som förstår och kan hjälpa dem och deras familjer. I alla grupper för barn till missbrukare som har startat i Sverige visar detta sig, barnen berättar och känner att de inte är ensamma, att det inte är deras fel och att det finns hjälp att få. Intill dess att de träffar någon eller några som de vågar börja prata med spelar de sina roller för att skydda sig själva från smärtan och oron de bär på, för att skaffa sig någon form av identitet och självkänsla och för att skydda familjen.

En del blir små hjältar, tar hand om andra i stället för sig själva och presterar för att bli uppskattade. De sköter om de vuxna i sin familj, lägger saker och ting till rätta hemma, medlar mellan föräldrarna och tar ibland nästan över deras ansvar. De har höga betyg i skolan och eller är duktiga i idrott. Hjältarna är lätta att upptäcka i skolan, men om man inte förstår anledningen till deras beteende är det lätt att deras situation aldrig uppmärksammas. Blir man inte hjälte, vilken ofta är det äldsta barnets roll, kan man bli en syndabock, hjältens motsats.

Syndabocken är barnet som ständigt befinner sig i krig med sin omgivning, rebellisk, protesterande. På det sättet omformas den oro, smärta och sorg som gnager i hjärtat till ilska och utåtagerande. Det händer att syndabocken uppfattas som familjens problem och behandlas därefter, utan att man undersöker den familjesituation som är själva orsaken till hennes beteende. Syndabocken är, liksom hjälten lätt att se, men att förstå att hon är ett symptom på ett ofungerande familjesystem kräver kunskaper som inte sällan saknas.

Clownen förvandlar allvar till skämt och kan på det sättet hålla sig från det som gör ont på insidan. Clownen gör också att en familj präglad av oro, bråk och ångest får uppleva små stunder av befriande skratt och lättnad. Bland kamraterna är clownen ofta populär, lite tokig, "Emil i Lönnebergahyssig", någon som man skrattar med, men även åt. I det långa loppet blir clownen på det sättet ofta en människa som hamnar lite utanför sitt sammanhang. Ensamheten blir hans eller hennes följeslagare, något som för övrigt drabbar även de som spelar de övriga familjerollerna - hur ska man till exempel våga ta hem någon när man inte vet i vilket skick mamma eller pappa, eller båda är i just idag?

Den fjärde rollfiguren använder ensamheten som sitt skydd, tapetblomman smälter samman med omgivningen, då slipper hon vara med, ställas till svars, utsätts för outhärdliga bråk hemma. Hon drar sig tillbaka, in i sig själv och glöms bort. Det är nästan som om hon inte finns. Det är hon vars namn glöms bort. Vad är det nu hon heter...? Lisa...? Om hon inte får hjälp, synliggörs på sina egna villkor och kan utveckla en självkänsla som bär fram henne, är risken stor att hon kommer att gå genom livet som en skuggvarelse.

Information om lektionsmaterialet

Följande lektionsmaterial är tänkt att stödja dig som pedagog i arbetet med sociala och emotionella frågor. De texterna som följer nedan är endast förslag på hur du kan strukturera upp övningar som syftar till att hjälpa barnen att diskutera kring frågor inom "livskunskapsområdet". Självklart är du välkommen att utforma lektionerna på ett vis som passar dig och din klass bäst. Det finns alla möjligheter i världen att frångå vissa avsnitt eller lägga till övningar som du upplever bättre passar din klass. Tanken är att alla övningarna ska vara skoj för eleverna att genomföra. Lektionerna ska vara ett kul sätt att närma sig svåra och viktiga ämnen, och därför är alla delar i materialet specialskrivet för yngre barn. En svårighet med dessa teman är att det oftast inte finns några solklara rätt eller fel, därför är det viktigt att alla elever som vill få komma till tals.

Högt i tak med respekt för varandra, precis som under alla andra lektioner är riktmärket!

På vår hemsida finns det ytterligare arbetsmaterial som du kostnadsfritt kan ladda ned och använda i klassrummet.

Besök www.aktivskola.org för mer information.

TEMADAG FÖR

1. Kompisindelning

(Material: kortlek)

Eleverna delas in i par om två och två, alternativt någon grupp på tre personer om klassen har ett ojämnt antal. För att göra den processen roligare delas klassen in med hjälp av spelkort.

Dela upp en kortlek i par om två, det vill säga två stycken 7:or, två stycken knektar och så vidare. Varje elev tilldelas sedan ett av korten med uppdraget att hitta sin partner i klassen. Dessa grupper kommer att arbeta ihop under resten av dagen.

Tanken med gruppindelningen är att eleverna under dagen ska lära känna varandra bättre. Förhoppningsvis bildas många par som kanske inte vanligtvis valt varandra av egen fri vilja. Detta kommer att testa deras samarbetsförmåga och även öka deras förståelse över hur viktig kommunikation är för att trivas. Självklart behöver dessa termer förenklas för barnen.

2. Intervjua en kompis

(Material: penna och papper)

För att lära känna sin nya partner intervjuar eleverna varandra. De kan förslagsvis ställa enkla frågor som exempelvis:

- Vad är ditt mellannamn?
- Om du var ett djur, vilket skulle du då vara?
- Vilken är din favoritglass?
- Vad är din favoritfärg?

Självklart får du som lärare lägga till frågor, och barnen kan även få intervjuar varandra "fritt" om de klarar det. Samtidigt som intervjun sker antecknar eleven den andres svar. Tanken är sedan att varje grupp ställer sig upp framför klassen och presenterar varandra. Efter att alla grupper är klara sker en klassdiskussion om hur det var att prata inför klassen.

Övningen syftar framförallt till att lära känna den andre bättre, men även lära barnen om vikten av att ställa frågor. För nyckeln till att bli bra vänner är kommunikation. Även det avslutande föredraget för klassen är viktigt, dels för att våga prata inför en grupp, men även för att tränas att respektera varandra. Det vill säga att de övriga eleverna sitter tysta under gruppens framförande. Om klassen har några frågor till den grupp som har ordet så får de självklart ställa frågor om de räcker upp handen.

3. Vad är en kompis?

(whiteboardtavla/svart tavla + penna)

Nästa övning är till för att diskutera begreppet "bra kompis". Framförallt ska eleverna komma fram till vad det innebär att vara en bra kompis.

Så börja med att skriva upp orden "bra kompis" på tavlan, be sedan eleverna berätta vad en bra kompis är. Alla elevernas svar skrivs sedan upp på tavlan, det är viktigt att alla svaren skrivs upp på tavlan. Barnen får sedan i uppdrag att rangordna alla förslag efter en topp 3 lista. Detta ska givetvis ske i samförstånd, de ska gemensamt komma fram till de 3 alternativen som passar in bäst på vad/hur en bra kompis faktiskt är.

Be alla grupper att skriva ner de topp 3 anledningar som väljs i ett anteckningsblock, som de sedan sparar under resten av dagen (listan återkommer i slutet på dagen).

4. Charader

(material: förskrivna lappar)

I denna övning ska varje grupp framföra en charad inför övriga klassen efter ett givet tema. Dessa teman skriver du som lärare ner på lappar och låter varje grupp dra varsin lapp. Förslag på teman är:

Två personer som bråkar
Två personer som kramas
Två personer som lipar åt varandra
Två personer som håller varandra i handen
Två personer som knuffas

En person som drar den andre i håret
Två personer som skrattar ihop
Två personer som busar och har kul ihop
Två personer som hoppar hage/hopprep

Två personer som spelar kort
Två personer som "high fivar" varandra
Två personer som kittlar varandra

En person som tar något från den andre och inte lämnar tillbaka det
En person som fäller krokben på den andre
En person som pekar och skrattar åt den andre
En person som klappar den andre på axeln

Du som lärare är självfallet tillåten att skriva egna teman. Det kan även vara så att du blir tvungen att gå runt i grupperna och förklara charaden för barnen om de stöter på problem.

Be sedan eleverna att spela upp situationen för de andra. Resten av klassen ska då gissa vad som utspelas. Sedan ska de ge förslag på om det som charaden visar är ett exempel på hur en bra kompis beter sig, eller en dålig kompis, samt även förklara varför exemplet är bra eller dåligt.

Eleverna ges här tillfälle att reflektera över vad det egentligen innebär att vara en bra kompis. Att även handlingar, inte bara ord, kan vara sårande. Men också att vissa enkla handlingar kan stötta, uppmuntra och trösta en kompis som mår dåligt.

5. Vänskapsteckning

(Material: färgpennor/kritor och ritpapper)

Be grupperna gemensamt rita en bild på hur "vänskap" kan se ut. Här får eleverna använda sin fantasi och gemensamt komma fram till vad teckningen ska föreställa. Det kan vara både abstrakta motiv som verklighetstroga. Låt sedan alla grupper visa upp sin teckning för resten av klassen och gemensamt förklara hur de tänkt kring sitt motiv.

Övningen syftar till att lära eleverna samarbeta under vissa bestämda premisser.

6. Berättelsen om Pixxi

PIXXI

En historia om papegojan Pixxi och hans vänner lejonet Leif, koalabjörnen Kattis, sköldpaddan Sanna och zebran Zero. De bor tillsammans med en massa andra djur på ett zoo med djurskötaren Bengt som tar hand om dem. Sagan handlar om olika "kniviga" situationer som de ställs inför. Tanken är att eleverna ska ta ställning till de olika situationerna och prata om dem i klassen. Du som lärare läser berättelsen för barnen.

PIXXI på flykt

Den varma solen stiger långsamt upp över Afrikas savann och djuren på Bengts zoo vaknar sakta till liv. Ett av de första djuren som välkomnar soluppgången med ett kraxande är papegojan Pixxi. Pixxi vaknar ofta tidigt, vilket inte spelar någon roll, för Pixxi älskar att se soluppgången stiga upp över Afrikas stora trädtoppar. Det är så lugnt och stilla den där stunden på morgonen innan alla andra djur på zoo har vaknat, plus att det är skönt att få äta frukost i lugn och ro utan en massa köer till frukostbordet. Pixxi breder ut sina vingar och hoppar ut från trädtoppen. Papegojan Pixxi glidflyger sakta ner till frukostbordet som djurskötaren Bengt dukat fram till djuren.

Samtidigt vaknar zebran Zero till liv i sin lilla dunge där han sovit på palmblad under natten. Zero bestämmer sig för att kolla om kompisen lejonet Leif vaknat och travar sakta bort mot klippan där Leif brukar sova. När han kommer fram ser han att Leif faktiskt är vaken, han sitter och kliar sig med sin stora tass bakom örat.

- Vad bra att du kom. Det kliar så bakom örat och jag når inte riktigt, säger lejonet Leif.

- Vilken tur att min mule är så bra på att klia då, säger zebran Zero.

Zero går fram till Leif och stryker sin mule bakom Leifs öra. Leif suckar högt, precis sådär som man gör när någon kliar en just när det kliar som mest.

- Tack så mycket, det där var precis vad jag behövde. Du är verkligen en bra kompis! Säger lejonet Leif.

- Det var så lite så. Det är ju det kompisar är till för, att hjälpa varandra när man som bäst behöver det, säger zebran Zero.

När Leif nu är färdigkliad bestämmer sig de båda sig för att gå och väcka deras vän Koalabjörnen Kattis. De måste nästan alltid väcka Kattis för annars kan hon sova bort hela dagen, för hon älskar verkligen att sova.

Uppe i trädet snarkar koalabjörnen Kattis vidare utan att veta om att hennes bästisar står nedanför och tittar.

- KATTIS! Nu får du ta och vakna!, ryter lejonet Leif.

Ett lejonvrål väcker även den störste sjuhovaren från sin djupaste sömn. Koalabjörnen Kattis vaknar till med ett ryck så kraftigt att det nästan är så hon ramlar av grenen hon bäddat på.

- Men Leif! Vad har jag sagt om det där. Det finns faktiskt trevligare sätt att vakna på än ett jättelejon som brölar, säger koalabjörnen Kattis.

Såhär brukar det se ut de flesta morgnar, det behövs nämligen ett lejonvrål för att få upp koalabjörnen Kattis. Hon klättrar sömnigt ner och de tre vännerna beger sig bort till frukostbordet för att få i sig lite mat. När de kommer fram är det som vanligt kö till bordet. De suckar alla tre och tittar på varandra.

- Jaha, vad ska vi göra nu då? Jag säger ju att det alltid är sån här kö vid den här tiden. Vi hade faktiskt kunnat ta sovmorgon, säger koalabjörnen Kattis.

- Jaja så kanske det är. Vi får väl leta på Pixxi så länge då, säger zebran Zero.

De går bort till det lilla vattenfallet i utkanten av zoostängslet där Pixxi brukar vänta på dem efter frukosten. Men där är ingen Pixxi. De tittar ner över kanten på vattenfallet för att se om Pixxi tar sig ett morgondopp i den lilla lagunen under vattenfallet. Men det enda de ser är krokodilen Kasra som ligger därefter och plaskar.

- Ska vi fråga Kasra om han sett Pixxi? Frågar lejonet Leif.

- Nä jag vågar inte gå nära honom, jag har hört att han ätit upp koalabjörnar förut, säger koalabjörnen Kattis.

Det finns nämligen många historier om krokodilen Kasra som berättas som spökhistorier av djuren på zoo. Bland annat att Kasra faktiskt inte växt upp på zoo, utan kommer från Afrikas djupaste djungler. Där ute i vildmarken sägs det att han levde på att äta andra djur, och ibland även människor! Djurskötaren Bengt säger att allt sådant bara är påhitt och att Kasra egentligen kommer från ett zoo i Mjölby. Men det är det ingen som tror på. Fast egentligen är det ingen som faktiskt vågat fråga Kasra för alla är för rädda för att gå nära honom.

- Ähh den där gamla krokodilen är det väl inget att vara rädd för. Ni har ju djungelns konung lejonet vid er sida, säger lejonet Leif.

- Det är väl inget att ha med sig, ett lejon som är rädd för mörkret och sover med en nattlampa, säger zebran Zero.

- Jag är visst inte rädd för mörker, jag har bara nattlampan för att jag ska kunna läsa mina serietidningar, frustar lejonet Leif.

Lejonet Leif blir så där röd som man kan bli om man skäms. Ni kanske inte trodde att ett lejon kunde bli generat men det kan de faktiskt. De ser lite ut som baken på en orangutang när de blir så där röda.

De bestämmer sig i alla fall för att klättra ner till krokodilen Kasra för att fråga om han sett deras vän någonstans. Väl nere står de lite på avstånd och vågar inte riktigt gå fram till vattenbrynet. Det enda som syns av krokodilen Kasra är lite av nosen och hans vaksamma ögon som sticker upp över vattenytan. Zebran Zero buffar lejonet Leif framför sig med sin mule samtidigt som han viskar:

- Gå fram nu då djungelns konung.

Lejonet Leif tassar försiktigt fram till vattenbrynet. Han stannar upp och tittar på krokodilen Kasra och så harklar han sig.

- Ursäkta mig herr krokodil...kan jag få fråga dig en sak? Säger lejonet Leif.

- Blubb...blubb...kan...blubb...få det, säger krokodilen Kasra.

- Nu hörde jag ingenting faktiskt, det kanske är bättre om du kommer upp på land? Du har nämligen hela munnen under vattnet, säger lejonet Leif.

Krokodilen Kasra pustar ut lite vatten och simmar mot strandkanten. Lejonet Leif som är lite rädd för krokodiler backar snabbt bak till sina kamrater där de står flera meter bort. När Kasra äntligen kommer fram till vattenbrynet kravlar han upp på stranden på sina fyra små korta ben.

Det är första gången som någon av kamraterna sett hela krokodilen Kasra för oftast brukar hans kropp vara helt under vatten.

Nu står de där och förundras över hur stor krokodilen Kasra faktiskt är och hur hård han ser ut att vara, som han hade pansar över hela sig.

- Ser det inte ut som han har något som sticker fram ur mungipan? Frågar koalabjörnen Kattis.

De tre vännerna böjer sig fram och kisar bort mot krokodilen Kasra. Och visst ser det ut som något sticker fram ur Kasras mun.

- Vad stirrar ni på? Väser krokodilen Kasra.

- Ingenting, svarar de alla tre snabbt.

- Nähä, men vad vill ni då? Frågar krokodilen Kasra.

- Vi tänkte bara fråga om du sett papegojan Pixxi här någonstans? Frågar zebran Zero.

- Jovisst har jag det, han var här förut, säger krokodilen Kasra.

- Men vart tog han vägen då? Frågar lejonet Leif.

- Ja inte vet jag. Han flög härifrån för länge sedan, svarar krokodilen Kasra.
- Koalabjörnen Kattis stelnar plötsligt till. Hon backar några steg bakåt samtidigt som hon hemlighetsfullt kallar på sina vänner. Zebran Zero och lejonet Leif tittar på varandra oförstående. Men de bestämmer sig i alla fall för att följa efter koalabjörnen Kattis. Samtidigt stirrar krokodilen Kasra på de tre misstänksamt.
- Vad är det Kattis? Frågar zebran Zero.
 - Ser ni inte vad som sticker ut ur munnen på honom? Viskar koalabjörnen Kattis.
 - Nä vadå? Viskar lejonet Leif tillbaka.
- Det är ju...det är ju...det är ju en papegojfjäder, flämtar koalabjörnen Kattis.
- Zebran Zero och lejonet Leif vänder sig blixtnabbt mot krokodilen Kasra. Båda ser det samtidigt... det är en blå papegojfjäder som sticker ut ur mungipan på krokodilen Kasra. De stelnar av skräck. Har krokodilen Kasra ätit upp deras bästa vän papegojan Pixxi? I den stunden väcks vilddjuret i lejonet Leif, han reser ragg och släpper ut ett skräckinjagande vrål som inte ens går krokodilen Kasra obemärkt förbi. Till och med zebran Zeros och koalabjörnen Kattis blod fryser till is. Lejonet Leif springer fram till krokodilen Kasra tills han är så nära att deras näsor rör vid varandra.
- Vad har du gjort med min kompis?! Ryter lejonet Leif.

Diskussionsfrågor

- Vad tror du hänt med papegojan Pixxi?
- Vad skulle du göra om någon bråkat med din kompis?
- Gör lejonet Leif rätt som blir så arg?
- När frågar man en vuxen om hjälp? De kanske kunde fråga djurskötaren Bengt?

Fortsättning på historien

Plötsligt börjar krokodilen Kasra gråta, stora krokodiltårar faller nedför hans kinder. Han backar bakåt mot vattnet medans tårarna forsar ner.

- Vänta, ropar zebran Zero

Han galloperar fram till Kasra

- Gråt inte lille vän. Lejonet Leif låter bara elak men egentligen är han snäll som en liten kattunge. Berätta istället vad som hänt och varför du har en papegoj fjäder i gapet, säger zebran Zero

Krokodilen Kasra stannar upp och snörvlar. Han försöker torka sina tårar ur ögonen men når inte med sina korta krokodilben. Zebran Zero sträcker fram sin klöve och stryker tårarna ur ögonen på Kasra. Kasra tittar upp genom tårarna och ser på zebran Zero, med glädje i ögonen.

- Tack så mycket! Det är så svårt med så korta armar, jag önskar ibland att jag var en stolt zebra som dig, med långa ben som man kan springa fritt över savannen med, säger krokodilen Kasra.

- Jag säger som jag sa till lejonet Leif imorse. Det var så lite så. Det är ju det kompisar är till för, att hjälpa varandra när man som bäst behöver det. Sen är det faktiskt så att jag drömt om att få vara krokodil många gånger, att glida fram igenom vattnet och se alla fina fiskar, säger zebran Zero

Ett leende breder sig ut över krokodilen Kasras läppar. Helt plötsligt ser han inte så farlig ut längre.

- Jag vet inte var Pixxi tagit vägen. Han var här imorse men sedan flög han iväg, jag vet inte vart. Anledningen till att jag har en fjäder i munnen måste vara för att Pixxi hjälpte mig med en grej förut. Det är lite pinsamt men lite sjögräs hade fastnat längst bak emellan mina tänder och jag fick inte bort det. Jag har ju så korta armar!

- Sjögräs? Det tror jag inte på!, säger lejonet Leif.

- Det är faktiskt sant, jag är ju vegetarian, säger krokodilen Kasra.

Diskussionsfrågor

- har ni ändrat uppfattning om krokodilen Kasra?
- vad kan vara bra att göra innan man anklagar någon?
- vad skulle lejonet Leif kunnat göra annorlunda?
- kan det vara så att dom som ser arga och farliga ut egentligen kan vara ensamma och rädda, även om dom är människor?
- hur kan man visa att man är arg utan att göra någon annan illa?
- hur gör du när du ser att en kompis är ledsen?
- berätta om tre saker som gör dig: Arg, Ledsen, Glad?
- hur syns det på dig om du är Arg? Ledsen? Glad?

Att sagan slutar som den gör verkar kanske lite konstigt, men det är bara för att vi alla tillsammans ska hjälpas åt att hitta Pixxi. I nästa övning får vi svaret på gåtan, var Pixxi är.

7. Hitta Pixxi

(halsduk som ögonbindel)

Detta är en samarbetsövning där målet för varje grupp är att hitta papegojan Pixxi. En grupp i taget ställer sig i ena hörnet av klassrummet. Där får en av deltagarna en ögonbindel för ögonen så att han/hon inte ser något. Därefter får du som lärare agera papegojan Pixxi och "gömma" dig någonstans i klassrummet. Den i gruppen som inte har ögonbindel ska sedan med hjälp av sina händer, inga ord, styra den andre eleven till Pixxi. Inga av de övriga eleverna får hjälpa till men du, i egenskap av papegojan Pixxi, får låta lite som en papegoja om någon av grupperna hamnar i svårigheter. Här får eleverna återigen träna upp sin samarbetsförmåga men det ställs även krav på att våga lita på varandra. Ibland kan det vara så att en kompis tappat bort sig själv och behöver lite hjälp och guidning för att hitta sig själv igen.

8. Avslutning

Nu är det dags att runda av dagen och diskutera eventuella frågor som dykt upp under lektionerna. En bra början kan vara att diskutera hur det känns att jobba ihop i grupperna för att sedan diskutera dagen i dess helhet.

- Var det svårt att komma överens?
- Hur gjorde eleverna för att överkomma svårigheterna?
- Har de lärt sig något nytt om sin partner?
- Vad har varit roligast under dagen?
- Vad kommer de komma ihåg av dagen?

Be grupperna plocka fram topp 3 listan på hur en bra kompis är. Gå igenom listan igen. Alternativt skapa en plansch av topp 3 listan som sedan sätts upp i klassrummet.

TEMADAG FÖR MELLANSTADIET

1. Kompis indelning

(Material: kortlek)

Eleverna delas in i par om två och två, alternativt någon grupp på tre personer om klassen har ett ojämnt antal. För att göra den processen roligare delas klassen in med hjälp av spelkort.

Dela upp en kortlek i par om två, det vill säga två stycken 7:or, två stycken knektar och så vidare. Varje elev tilldelas sedan ett av korten med uppdraget att hitta sin partner i klassen. Dessa grupper kommer att arbeta ihop under resten av dagen.

Tanken med gruppindelningen är att eleverna under dagen ska lära känna varandra bättre. Förhoppningsvis bildas många par som kanske inte vanligtvis valt varandra av egen fri vilja. Detta kommer att testa deras samarbetsförmåga och även öka deras förståelse över hur viktig kommunikation är för att trivas. Självklart behöver dessa termer förenklas för barnen.

2. Intervjua en kompis

(Material: penna och papper)

För att lära känna sin nya partner intervjuar eleverna varandra. De kan förslagsvis ställa enkla frågor som exempelvis:

- Vad är ditt fullständiga namn?
- Om du var ett djur, vilket skulle du då vara och varför?
- Vilken är din favoritfilm?
- Vad är din favoritfärg?
- Vad skulle du vilja jobba med när du blir vuxen?
- Var skulle du vilja bo när du är vuxen?

Självklart får du som lärare lägga till frågor, och barnen kan även få intervjuar varandra "fritt" om de klarar det. Samtidigt som intervjun sker antecknar eleven den andres svar. Tanken är sedan att varje grupp ställer sig upp framför klassen och presenterar varandra. Efter att alla grupper är klara sker en klassdiskussion om hur det var att prata inför klassen.

Övningen syftar framförallt till att lära känna den andre bättre, men även lära barnen om vikten av att ställa frågor. För nyckeln till att bli bra vänner är kommunikation. Även det avslutande föredraget för klassen är viktigt, dels för att våga prata inför en grupp, men även för att tränas i att respektera varandra. Det vill säga att de övriga eleverna sitter tysta under gruppens framförande. Om klassen har några frågor till den grupp som har ordet så får de självklart ställa frågor om de räcker upp handen.

3. Vad är en bra kompis?

(Material: penna och papper, whiteboard/svart tavla och penna samt stora pappersark till affischer)

Låt eleverna diskutera i sina grupper vad som kännetecknar en bra kompis. Be dem skriva ner så många förslag som de kan komma på. När de är klara med uppgiften så be dem rangordna deras tre främsta anledningar till vad en bra kompis är. De tre valda anledningarna skrivs ner på ett stort ark papper och illustreras på eget initiativ av grupperna. Be varje grupp visa upp sin plansch och berätta om sin topp-tre-lista för resten av klassen, de får gärna motivera sina val.

Om det finns utrymme i klassrummet kan det vara en bra idé att sätta upp allas planscher på klassrumsväggarna för att påminna eleverna hur man bör bete sig för att vara en bra vän.

4. Samarbetsövning

(Material: rockring)

I dessa övningar får eleverna lära sig samarbeta som klass. De måste arbeta som en hel grupp för att klara av uppgiften.

Rockringen

Alla eleverna står i en ring och håller varandra i handen. En rockring hängs över armen på en av eleverna. Uppgiften är nu att transportera rockringen runt hela ringen utan att släppa varandras händer.

Knuten

Alla eleverna står i en ring och blundar. Sedan går alla in mot mitten och trycker ihop sig så mycket de kan. De lyfter upp händerna i luften och greppar tag om två andra händer. När alla hittat två händer kan de öppna ögonen. Nu gäller det för gruppen att lösa upp knuten och ställa sig i en cirkel igen.

Efter övningarna är klara diskuteras de, vad som var svårt och vad som gick lätt. Prata om svårigheterna med att samarbeta i stor grupp, att det är viktigt att allas idéer får höras och att beslut bäst bör ske i demokrati.

Förslag på diskussionsfrågor:

- hur kom ni fram till bästa sättet att flytta rockringen?
- fick alla vara med och bestämma?
- lyssnade dina klasskamrater på dig?
- vad var roligast med övningen?

5. Komplimanger & stöd

(papper och penna, kopiera de olika texterna till elevgrupperna)

En viktig egenskap som man behöver för att kunna vara en bra kompis är att stödja sina vänner när de behöver det. Det behöver inte alltid vara så att kompisen mår dåligt utan en enkel komplimang kan vara väldigt betydelsefull i rätt situation.

Be eleverna gemensamt i grupperna läsa igenom nedanstående exempel och diskutera hur man skulle kunna uppmuntra och stötta personerna som beskrivs.

- Johan och Niklas spelar innebandy i samma lag. Johan är målvakt i laget och har precis släppt in ett viktigt mål så att motståndarlaget vann matchen. Vad kan Niklas göra för att stötta Johan?
- Malin och Josefine har varit och handlat på stan tillsammans. Malin har köpt en ny tröja som hon tycker jättemycket om. När de kommer hem till Malin så visar de tröjan för Malins storsyster Eva som börjar skratta och säger att det var den fulaste tröjan hon någonsin sett. Malin blir såklart jätteledsen. Vad kan Josefine göra för att hjälpa Malin?
- Linnea och Johan sitter i bänkarna bredvid varandra i klassrummet. De har precis fått tillbaka sitt engelskaprovg och Johan berättar att han fått alla rätt. Vad kan Linnea göra/säga för att berömma honom?
- Frida och Peter sitter hemma hos Peter och spelar tv-spel. Plötsligt berättar Frida att hennes mormor dött och börjar gråta. Vad kan Peter säga eller göra för att hjälpa Frida?
- Erik och Marcus är bästa kompisar och brukar umgås jämt. En dag kommer Marcus hem till Erik och berättar att hans pappa fått ett jobb i en annan stad och att de måste flytta. Vad kan de båda göra för varandra?

6. Konflikter

Även om man kommer långt med beröm och stöd i en kompisrelation så är det i praktiken ofrånkomligt att det inte dyker upp konflikter. Hur man hanterar dessa konflikter är avgörande för hur den framtida vänskapen kommer att se ut. Därför är det viktigt att träna sig i konflikthantering, hur man blir bättre på att prata med varandra på bra sätt.

Be grupperna lista så många situationer som möjligt som kan göra en arg (exempelvis om någon pratar bakom ens rygg, när någon knuffas, när någon retas osv). Efter det ska varje grupp berätta om sina exempel, sedan diskuteras förslagen i helklass. Be eleverna komma med tänkbara lösningar på konfliktsituationen:

Ex: När någon tränger sig före mig i matkön blir jag arg. Men istället för att börja skrika så brukar jag prata med den som trängt sig. Om han/hon inte lyssnar då brukar jag kalla på någon vuxen.

I början tillåts alla förslag, det vill säga även de som kan skapa eller eskalera en konflikt. Sedan går klassen gemensamt igenom de olika förslagen och kommer överens om vilka alternativ som är mest konstruktiva och som bäst lämpar sig i en konfliktsituation.

7. Heta stolen

Ställ ut stolar i en cirkel, det ska finnas en stol mer än antalet deltagare. Alla eleverna tar varsin plats i ringen. Läraren läser upp ett av påståenden som deltagarna sedan ska ta ställning till.

Om en person håller med om ett påstående reser sig han/hon upp och byter stol. De som inte håller med eller som inte har en åsikt sitter kvar på sin plats. Efter varje påstående väljs några av eleverna som bytte stol ut för att motivera varför de håller med om påståendet. Sätt dit en extrastol i händelse av att bara en elev vill byta.

Alla behöver ha vänner

Det är ok att prata bakom någons rygg

Det är viktigt att vara en bra kompis

Man kan umgås med människor utan att vara kompisar

Ett djur kan vara ens bästa vän

En förälder kan vara ens bästa vän

Det är lätt att vara kompis med killar/tjejer

Det är skillnad på tjejers och killars vänskap

Det är viktigt att föräldrar gillar ens kompisar

Riktiga vänner kan man bli osams med

Om någon är elak får man vara elak tillbaka

Det är viktigt att säga förlåt om man gjort något dumt

8. Kompispjäsen

(Material: kopiera de olika scenerna och dela ut till grupperna)

Eleverna jobbar ihop i grupper om fyra, det vill säga två grupper arbetar ihop med pjäsen. Om elevantalet är ojämnt finns en scen där det krävs fem personer sist i ordningen av situationerna. Namnen i berättelserna är endast för att illustrera de olika personerna, om det är ett ojämnt antal av tjejer och killar i klassen så får en kille spela tjejrollen och tvärtom. Alla namnen är självklart påhittade, så om någon elev känner sig utpekad är det viktigt att förklara att det skett oavsiktligt.

Elevgrupperna tilldelas varsin scen som de ska framföra för resten av klassen. Varje scen kan behöva förklaras innan den genomförs, det vill säga att gruppen kan berätta var scenen utspelar sig (när det gäller den sista scenen så behöver en gruppdeltagare spela vuxen vilket kan vara bra för åskådarna att veta). När varje pjäs är slut diskuteras innehållet och vad deltagarna kunnat göra annorlunda. Förslag på diskussionsfrågor återfinns i slutet av övningen.

Kortspelet

Erik, Lotta och Sandra sitter och spelar kort. Då kommer Rasmus gåendes fram till dem. Han frågar om han får vara med och spela. Då säger Lotta:

- Du får vara med om du lägger ett häftstift på lärarens stol.

Rasmus tittar på Lotta oförstående. Sedan tittar han på Erik och Sandra för stöd men de bara skrattar. Han säger till Lotta:

- Det kan jag väl inte göra. Kan jag inte få spela ändå?

På skolgården

Rikard är på väg hem från skolan när han ser att Linus och Kenny står och kastar Kalles mössa emellan sig. Kalle försöker desperat ta tillbaka mössan, men de ger den inte till honom utan skrattar bara. Rikard går fram till dem och säger:

- Ge tillbaka Kalles mössa

Linus och Kenny tittar på varandra och sedan tittar de på Rikard. De småler och säger:

- Om vi inte gör det då? Vad händer då?

I matkön

Lisa, Jenny och Robert står och väntar i matkön. De är nästan först i kön så det är snart deras tur. Då kommer skolans buse Morgan och går förbi dem och ställer sig längst fram, framför Lisa. Lisa blir arg och säger:

- Hörru! Jag var faktiskt först! Ser du inte att det är kö eller?

I klassrummet

Det är engelskaproov i klassen och alla sitter vid sina bänkar och skriver. Läraren Bengt går ut ur klassrummet för att hämta något. Då ställer sig Anders och Henrik upp och går fram till Linda. Henrik säger:

- Får jag se på svaren plugghäst.

Linda tittar upp och ser rädd ut. Hon tittar runtomkring i klassen för att få hjälp. Hennes blick fastnar på Sofia. Sofia ser lite rädd ut hon också men säger ändå:

- Lägg av, det där är ju fusk. Om ni inte går och sätter er så säger jag till läraren när han kommer tillbaka.

Anders och Henrik tittar på varandra och småler. Anders går fram till Sofias bänk och böjer sig ner mot henne. Han säger:

- Om du skvallrar så lovar jag att jag och Henke kommer att vänta på dig efter skolan!

Den vuxne

Malin, Kristina, Peter och Tommy är ute en varm sommarkväll och bestämmer sig för att palla äpplen hos gamle gubben Olof. Det är många ungdomar som pallat äpplen hos Olof och han är riktigt sur för det. De smyger in på Olofs tomt och börjar plocka äpplen. De står med ryggen till och hinner inte se Olof som smyger upp bakom dem. Olof tar tag om nacken på Tommy och säger:

- Äntligen får jag tag på er skitungar!

De andra vänder sig och ser rädda ut. Olof håller kvar greppet om Tommys nacke. Till slut säger Kristina:

- Släpp honom! Du gör ju illa honom!

Förslag på diskussionsfrågor:

- Vem/vilka är schyssta i scenen?
- Vilka är oschyssta?
- Vad hade de olika deltagarna kunnat göra annorlunda?
- Varför gör de olika deltagarna som de gör?
- Hur tror du att de olika deltagarna känner sig?

9. Mina bästa sidor

(Material: papptallrikar, pennor, tejp och färgkritor)

Den här övningen är till för att lära eleverna att dela ut komplimanger, men även ett tillfälle för varje enskild elev att få vetskap om sina bra sidor.

En papptallrik fästs på ryggen på varje elev. Sedan skall varje elev skriv en positiv sak om varje deltagare på hans/hennes papptallrik. Alla måste skriva något snällt om alla andra i klassen. Inga negativa meningar eller ord accepteras så det är viktigt att hålla koll på processen. Efter det är klart får alla presentera sina goda sidor/attribut som klasskamraterna radat upp.

Sist av allt kan varje elev få färglägga sin tallrik efter eget tycke. Tanken är sedan att dessa sparas i bänkarna/skåpen så att varje elev har tillgång till lappen om sina bästa sidor dagligen.

AKTIV SKOLA

Pixxi – Verkttygslåda 1

Adress: Aktiv skola, Box 9015, 700 09 Örebro

Telefon: 019-368 07 50

E-post: info@aktivskola.org • Hemsida: www.aktivskola.org

Prinfo Welins, Örebro 2015

Miljömärkt. Lic nr 341 236

**KLIMATKOMPENSERAT
PAPPER**
www.antalis.se

